

Η ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ

Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ 4^{ης}
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1936

Ιωάννης Μεταξάς, δικτάτορας της Ελλάδας, 1936-1941

Η Β΄ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Μετά την ήττα στην Μικρασιατική Εκστρατεία τέθηκε θέμα πολιτεύματος, γιατί η μεγάλη μερίδα του λαού έριχνε ευθύνες στο Παλάτι και τον βασιλιά για την καταστροφή.

Ο **Αλέξανδρος Παπαναστασίου**, πρωθυπουργός μετά τις εκλογές του Δεκεμβρίου 1923, πρότεινε την ανακήρυξη αβασίλευτης δημοκρατίας.

Αλέξανδρος Παπαναστασίου
(1876 – 1932)
Πρωθυπουργός της Ελλάδας
1924 και 1932

Πηγή εικόνας:
https://en.wikipedia.org/wiki/Alexandros_Papanastasiou

Η Β΄ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η Βουλή ανακήρυξε στις 25 Μαρτίου 1924 την αβασίλευτη Δημοκρατία στην Ελλάδα.

Η ανακήρυξη αυτή επιβεβαιώθηκε με δημοψήφισμα στις 13 Απριλίου 1924.

Έτσι ανακηρύχθηκε η Β΄ Ελληνική Δημοκρατία της περιόδου 1924 – 1932.

Αυτή είναι η πρώτη περίοδος αβασίλευτου πολιτεύματος στην [Ελλάδα](#).

Η ανακήρυξη της αβασιλευτής Δημοκρατίας, Αθήνα, 1924

Πηγή εικόνας: https://en.wikipedia.org/wiki/Alexandros_Papanastasiou

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1924 – 1928

Το νέο πολίτευμα ήταν **ευάλωτο** και πολλοί **αξιωματικοί του στρατού**, επηρεασμένοι από τον **φασισμό** στην **Ιταλία**, εκδήλωναν ανοιχτά την προτίμησή τους σε αυταρχικές, δικτατορικές μορφές διακυβέρνησης.

Την ίδια χρονική περίοδο ενισχυόταν το **εργατικό κίνημα** στην Ελλάδα. Το 1918 είχε ιδρυθεί μία πανελλήνια εργατική οργάνωση, η Γ.Σ.Ε.Ε.

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1924 – 1928

Η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος (Γ.Σ.Ε.Ε.) εκπροσωπούσε όχι μόνο τους εργάτες, αλλά όλους τους εργαζόμενους, εκτός από τους δημοσίους υπαλλήλους.

Την ίδια περίοδο ιδρύθηκε και το Σ.Ε.Κ.Ε., το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδας, το οποίο μετεξελίχθηκε το 1924 στο Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας (ΚΚΕ).

ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ
ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΡΓΑΤΑΙ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ
ΕΝΩΘΗΤΕ

1920

Έμβλημα του Σ.Ε.Κ.Ε.
δημοσιευμένο στην εφημερίδα
«Ριζοσπάστης»
της 20^{ης} Σεπτεμβρίου 1920
Κάτω το έμβλημα του διαδόχου
κόμματος του Σ.Ε.Κ.Ε., του Κ.Κ.Ε.

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1924 – 1928

Σε αυτές τις συνθήκες επιβλήθηκε το 1925 από έναν φιλόδοξο αξιωματικό του στρατού, τον **Θεόδωρο Πάγκαλο**, δικτατορία.

Όμως η καταστροφική οικονομική και εξωτερική πολιτική που ακολούθησε, καθώς και η πλήρης αντίθεση των κομμάτων της Βουλής, οδήγησαν στην ανατροπή του από έναν άλλον αξιωματικό, τον **Γεώργιο Κονδύλη**.

Θεόδωρος Πάγκαλος
(1878 – 1952)

Στρατιώτες στους δρόμους της Αθήνας κατά το πραξικόπημα του Πάγκαλου

Πηγή εικόνας: [https://en.wikipedia.org/wiki/Theodoros_Pangalos_\(general\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Theodoros_Pangalos_(general))

Ο Γεώργιος Κονδύλης σε φωτογραφία του 1932

Πηγή εικόνας: https://en.wikipedia.org/wiki/Georgios_Kondylis

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1924 – 1928

Ο **Γεώργιος Κονδύλης** αναγκάστηκε κάτω από την ασφυκτική λαϊκή απαίτηση να προκηρύξει εκλογές τον Νοέμβριο του 1926, από τις οποίες προέκυψε οικουμενική κυβέρνηση όλων των κομμάτων πλην του Κ.Κ.Ε.

Η οικουμενική κυβέρνηση αυτή εισηγήθηκε την ψήφιση του **δημοκρατικού συντάγματος** του 1927.

Η ΒΕΝΙΖΕΛΙΚΗ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ 1928-32

Στις νέες εκλογές του 1928 αναδείχθηκε νικητής ο **Ελευθέριος Βενιζέλος** με το κόμμα των Φιλελευθέρων.

Η κεντρικοί πολιτικοί άξονες της κυβέρνησης ήταν:

- 1 η οικονομική ανάπτυξη και
- 2 η εδραίωση της δημοκρατίας

Η ΒΕΝΙΖΕΛΙΚΗ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ 1928-32

Την περίοδο αυτή σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε μία εκπαιδευτική μεταρρύθμιση με κύρια χαρακτηριστικά:

- 1 την υποχρεωτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση
- 2 την ενίσχυση της τεχνικής εκπαίδευσης
- 3 την εισαγωγή της δημοτικής στα Γυμνάσια
- 4 την κατασκευή πολλών σχολείων

Η ΒΕΝΙΖΕΛΙΚΗ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ 1928-32

Στην εξωτερική πολιτική η κυβέρνηση του **Βενιζέλου** ακολούθησε την προσέγγιση με τις γειτονικές χώρες και το 1930 υπογράφηκε το **ελληνοτουρκικό** σύμφωνο φιλίας.

Το 1929 ψηφίστηκε, με πρόταση των Φιλελευθέρων, νόμος που έδινε στο κράτος την εξουσία να τιμωρεί (σύλληψη, απόλυση) οποιονδήποτε θεωρούσε ότι προωθούσε «ιδέες που υποστήριζαν τη βίαιη ανατροπή της κοινωνικής τάξης».

Ο Μουσταφά Κεμάλ με τον Ελευθέριο Βενιζέλο στην Άγκυρα στις 27.10.1930

Πηγή εικόνας: https://en.wikipedia.org/wiki/Greek-Turkish_relations

Οι πρωθυπουργοί της Ελλάδας Βενιζέλος και της Τουρκίας Ινονού το 1930 στην Άγκυρα

Πηγή εικόνας: <https://www.in.gr/2020/10/30/plus/istoriko-arxeio/ypografi-tou-ellinotourikou-symfonou-filias/>

Η ΒΕΝΙΖΕΛΙΚΗ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ 1928-32

Ο νόμος αυτός, γνωστός ως «ιδιώνυμο», χρησιμοποιήθηκε για να νομιμοποιηθούν οι **διώξεις** εναντίον των **κομμουνιστών** και όλων όσων συμμετείχαν σε κοινωνικούς αγώνες.

Οι επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 1929 ανάγκασαν την κυβέρνηση του **Βενιζέλου** να κηρύξει το 1932 **πτώχευση** και να προκηρύξει εκλογές.

ΤΟ ΛΑΪΚΟ ΚΟΜΜΑ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ

Στις εκλογές του 1933 νίκησαν τα **αντιβενιζελικά** κόμματα. Την νύχτα των εκλογών βενιζελικοί αξιωματικοί επιχείρησαν πραξικόπημα, που απέτυχε. Η κυβέρνηση του **Παναγή Τσαλδάρη**, ηγέτη του Λαϊκού Κόμματος, ήρθε αντιμέτωπη με μία κλιμακούμενη πολιτική κρίση, το αποκορύφωμα της οποίας ήταν η **απόπειρα δολοφονίας** του **Ελευθερίου Βενιζέλου**.

Το αυτοκίνητο του Ελευθερίου Βενιζέλου μετά την απόπειρα δολοφονίας του 1933

Πηγή εικόνας: <http://www.elvenizelos.org.gr/index.php?cid=26>

Το αυτοκίνητο του Ελευθερίου Βενιζέλου μετά την απόπειρα δολοφονίας του 1933

Πηγή εικόνας: <http://www.elvenizelos.org.gr/index.php?cid=26>

Τό αὐτοκίνητο τοῦ Ε. Β. κατά τήν ἀπόπειραν δολοφονίας τοῦ 1933

Πηγή εικόνας: <http://www.elvenizelos.org.gr/index.php?cid=26>

Η ΠΑΛΙΝΟΡΘΩΣΗ

Ύστερα από μία μεγάλη περίοδο πολιτικής αστάθειας στη χώρα εκδηλώθηκε νέο κίνημα από **βενιζελικούς** αξιωματικούς το 1935.

Το κίνημα κατεστάλη από τον **Γεώργιο Κονδύλη**, υπουργό των στρατιωτικών, ο οποίος προχώρησε σε διώξεις και εκτελέσεις των **βενιζελικών** αξιωματικών.

Τελικά ο **Κονδύλης** ανέτρεψε τον **Τσαλδάρη**, επέβαλε δικτατορία και επανέφερε στην Ελλάδα τον **βασιλιά Γεώργιο**.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΑΛΙΝΟΡΘΩΣΗ

Μετά την παλινόρθωση της μοναρχίας ο Γεώργιος Β΄ παραμέρισε τον **Κονδύλη**, και έδωσε αμνηστία σε όλους τους πολιτικούς για το κίνημα του 1935.

Στις εκλογές του 1936 οι **Φιλελεύθεροι** και οι **Φιλοβασιλικοί** αναδείχθηκαν ισόπαλοι και το **ΚΚΕ** με τους 15 βουλευτές του έγινε ο ρυθμιστής της πολιτικής κατάστασης στη χώρα.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΑΛΙΝΟΡΘΩΣΗ

Τότε ο Γεώργιος Β΄ διόρισε πρωθυπουργό τον **Ιωάννη Μεταξά**, που ήταν γνωστός για τις αντιδημοκρατικές του ιδέες. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τα μεγάλα οικονομικά προβλήματα οδήγησε σε **εργατικές** απεργίες και κινητοποιήσεις.

Το αποκορύφωμα ήταν οι **αιματηρές** διαδηλώσεις στη Θεσσαλονίκη τον Μάιο του 1936 με τις **δολοφονίες** 12 διαδηλωτών.

Από τις κινητοποιήσεις των εργατών στη Θεσσαλονίκη τον Μάιο του 1936

Πηγή εικόνας: <https://www.lifo.gr/san-simera/1936-skotonontai-12-diadilotes-apo-pyra-tis-horofylakis-thessalonikis-kai-traymatizontai>

Η επέμβαση της Χωροφυλακής στις κινητοποιήσεις του Μάη του 1936 στη Θεσσαλονίκη

Πηγή εικόνας: <https://www.toperiodiko.gr/θεσσαλονίκη-μάης-του-36>

Ο καπνεργάτης Τάσος Τούσης νεκρός

Πηγή εικόνας: <https://www.sansimera.gr/articles/771>

Γιάννης Ρίτσος
(1909 - 1990)

Με αφορμή τη δολοφονία του Τάσου Τούση, ο Γιάννης Ρίτσος έγραψε το ποίημα «Επιτάφιος» τις μέρες εκείνες της ταραχής στη Θεσσαλονίκη.

*«Γιέ μου, σπλάχνο τῶν σπλάχνων μου,
καρδούλα τῆς καρδιάς μου, πουλάκι τῆς
φτωχιᾶς αὐλῆς, ἀνθὲ τῆς ἐρημιᾶς μου,
πῶς κλείσαν τὰ ματάκια σου καὶ δὲ
θωρεῖς ποὺ κλαίω καὶ δὲ σαλεύεις, δὲ
γρικᾶς τὰ ποὺ πικρὰ σοῦ λέω;»*

Ο «Επιτάφιος» του Γιάννη Ρίτσου μελοποιήθηκε το 1958 από τον Μίκη Θεοδωράκη. Η φωτογραφία από την ηχογράφιση με τον Μανώλη Χιώτη στο μπουζούκι και την φωνή του Γρηγόρη Μπιθικώτση

<https://www.youtube.com/watch?v=UOiMmJ8ErOM>

Πηγή εικόνας: <https://www.kathimerini.gr/culture/music/814464/o-epitafios-poy-enose-alla-kai-dichase/>

Το σημείο που δολοφονήθηκε η εργάτρια Αναστασία Καρανικόλα
Πηγή εικόνας: <https://xyzcontagion.wordpress.com/2011/05/15/tasos-kostopoulos-apergia-bia/1936-05>

ΟΙ ΚΑΠΝΕΜΠΟΡΟΙ ΥΠΕΧΡΕΩΘΗΣΑΝ ΝΑ ΔΕΧΘΟΥΝ ΟΛΑ ΤΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΑΠΝΕΡΓΑΤΩΝ

ΙΣΤΥΤΗΣ: ΚΩΣΤΗΣ ΒΕΛΛΙΔΗΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1911

ΓΡΑΦΕΙΑ & ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ
655 ΣΕΡΑΦΕΙΩΝ 112
ΑΓΙΟΝ ΘΕΟΦΑΝΟΥ 37-21 & 37-22

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡ. 1

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

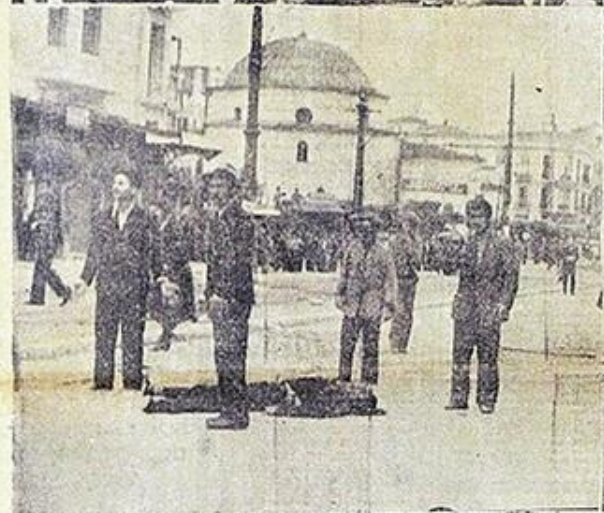
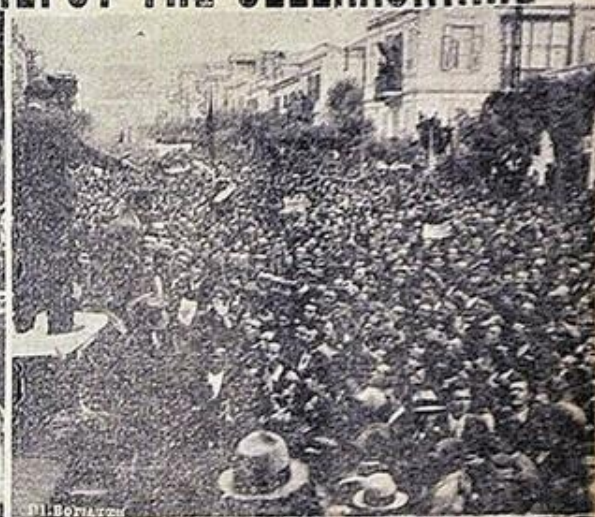

Η ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΪΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΤΡΙΤΗ
12
ΜΑΪΟΥ

ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 5507 - ΕΤΟΣ 27

ΑΠΟ ΤΑ ΑΙΜΑΤΗΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΙΣΤΟΥΣ ΤΡΙΗΜΕΡΟΥ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Από τις εργατικές κινητοποιήσεις του Μάη του 1936 στη Θεσσαλονίκη

Πηγή εικόνας: <https://narnet.gr/articles/>

ΜΑΗΣ 1936 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Η αντίδραση του **λαού** της Θεσσαλονίκης στη βίαιη **καταστολή** της διαμαρτυρίας και τις **δολοφονίες των καπνεργατών** της πόλης ήταν τόσο έντονη και μαζική, που η κυβέρνηση από φόβο εκτροπής, έθεσε σε επιφυλακή μονάδες του στρατού, οι οποίες κατέλαβαν διάφορα σημεία της Πόλης.

Οι επικεφαλής αξιωματικοί όμως αρνήθηκαν να επέμβουν.

ΜΟΝΑΔΑ ΤΕΘΩΡΑΚΙΣΜΕΝΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΤΟΝ ΜΑΗ ΤΟΥ 1936

Πηγή εικόνας: <https://www.lifo.gr/san-simera/1936-skotonontai-12-diadilotes-apo-pyra-tis-horofylakis-thessalonikis-kai-traymatizontai>

ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΒΑΡΔΑΡΙΟΥ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΤΟΝ ΜΑΗ ΤΟΥ 1936

Στο κέντρο της Θεσσαλονίκης, στη διασταύρωση των οδών Εγνατίας και Βενιζέλου υπάρχει ένα λιτό μνημείο, για να θυμίζει στους νεότερους τις **δολοφονίες** των καπνεργατών της πόλης.

Δολοφονήθηκαν γιατί διεκδίκησαν καλύτερες συνθήκες εργασίας και αύξηση του μισθού τους για να βελτιώσουν τις ζωές τους.

ΜΑΗΣ 1936 – ΑΦΟΡΜΗ ΓΙΑ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ

Τα γεγονότα της **Θεσσαλονίκης** υπήρξαν για τον **Ιωάννη Μεταξά** και τον **βασιλιά Γεώργιο Β΄** η αφορμή για την επιβολή **δικτατορίας**.

Στις 4 Αυγούστου του 1936, παραμονή 24ωρης γενικής απεργίας, επιβλήθηκε στην Ελλάδα η δικτατορία του Μεταξά με τη σύμφωνη γνώμη του **βασιλιά**, επικαλούμενοι «**κομμουνιστικό κίνδυνο**».

Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ 4^{ης} ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Το όνειρο του **Μεταξά** ήταν να δημιουργήσει ένα καθεστώς κατά τα πρότυπα της **φασιστικής Ιταλίας** και της **ναζιστικής Γερμανίας**.

Όμως στην **Ελλάδα** δεν υπήρχε κάποιο κόμμα φασιστικής ιδεολογίας με μαζική απήχηση. Έτσι δημιούργησε την **Εθνική Οργάνωση Νέων (Ε.Ο.Ν.)** αλλά την προσπάθειά του αυτή την διέκοψε ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.

Πηγή εικόνας: <https://athens.indymedia.org/post/1558350/>

Η συμμετοχή στην ΕΟΝ του Μεταξά ήταν υποχρεωτική
Μαθητές του Δημοτικού Σχολείου Στενιών Άνδρου

Πηγή εικόνας: <http://www.steniotes.gr/PhotosOther/Groups/EON.htm>

Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ 4^{ης} ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Ο **Μεταξάς** προσπάθησε να πάρει με το μέρος του τους **αγρότες** και τους **εργάτες** με τη χρήση κυρίως προπαγάνδας και τη λήψη ορισμένων μέτρων, όπως:

- 1 την ρύθμιση των αγροτικών οφειλών
- 2 την λειτουργία του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ)

Δεν είχε όμως ισχυρή κοινωνική στήριξη όπως τα καθεστώτα στην **Ιταλία** και την **Γερμανία**.

ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΡΓΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΜΑ
ΚΟΙΝ. ΑΣΦΑΛ.

Ἡ Κυβέρνησις τῆς
4^{ης} Αὐγούστου
στάθηκε σιοργικὴ μάννα
σὺν ἐργατικὸν ἀλύχημα.

Το Ι.Κ.Α. ιδρύθηκε με τον νόμο 5733/1932 της κυβέρνησης του **Ελευθερίου Βενιζέλου**, αλλά η εφαρμογή του νόμου ανεστάλη από την κυβέρνηση **Τσαλδάρη**. Ο νέος νόμος 6298/1934 για την κοινωνική ασφάλιση δεν εφαρμόστηκε και τελικά το ΙΚΑ τέθηκε σε λειτουργία με διάταγμα του **Ιωάννη Μεταξά** το 1937.

Αριστερά προπαγανδιστική αφίσα του καθεστώτος του Μεταξά για την κοινωνικά ασφάλιση στην Ελλάδα.

Πηγή εικόνας:

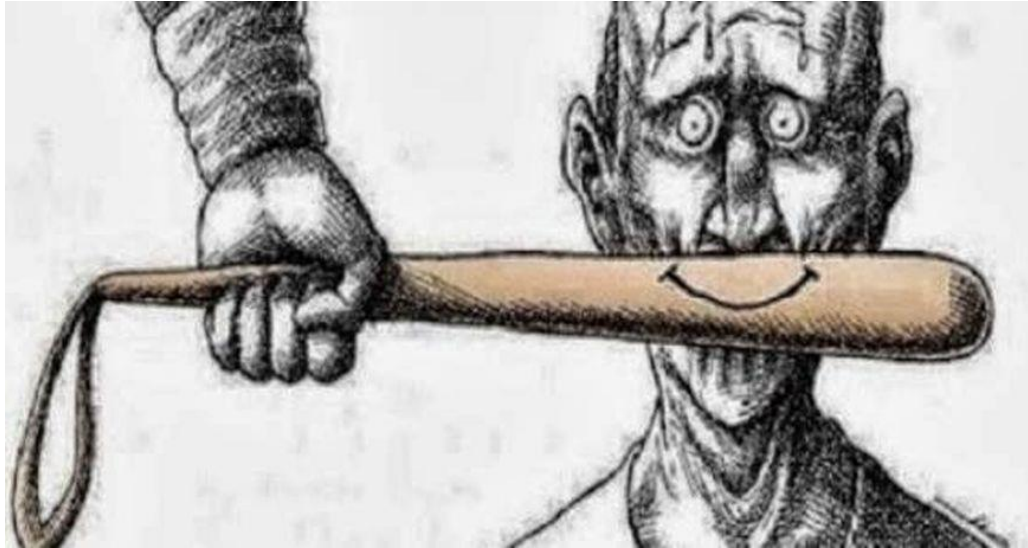
https://el.wikipedia.org/wiki/Ιδρυμα_Κοινωνικών_Ασφαλίσεων

Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ 4^{ης} ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Ο **Μεταξάς** καθιέρωσε ένα αυταρχικό καθεστώς κατά τα **ιταλικά** και **γερμανικά** πρότυπα και καταδίωξε τους αντιπάλους του και ιδιαίτερα τους **κομμουνιστές**.

Στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής ο **Μεταξάς** αναγκαστικά προσανατολίστηκε προς το μέρος της **Μεγάλης Βρετανίας** λόγω της στάσης του βασιλιά **Γεωργίου Β΄**.

Υπήρχε η εκτίμηση ότι σε περίπτωση πολέμου η **Βρετανία** θα αναδεικνυόταν νικήτρια.

Πηγή εικόνας: <https://apatris.info/peri-dimokratias/>

Κείμενα, συγγραφή, ιστορική έρευνα, εικόνες: Γαρίτατζης Χαράλαμπος (ΠΕ07)
Φιλολογική επιμέλεια: Γεώργιος Σπανός (ΠΕ02)